

श्री.रा.रा.योगेश कुळकर्णी यांस स.न.वि.वि.

तुमचा स्वाध्याय येऊन जवळ जवळ आठवडा झाला. इतर बरेच स्वाध्याय एकदम आलेले होते. ह्यामुळे उशीर झाला तरी क्षमस्व. स्वाध्याय ८ चे समीक्षण येथे आता करीत आहे.
स्वाध्याय ८ वा "ऊत्तम पुरुष लक्षण " द. १२ स.१०.

प्र. १अ) योग्य ओवी निवडली आहे.

समर्थांचे सांगणे हेच आहे की "जसे बोलावे तसे वागावे." त्यांचे अनुकरण त्यांचे शिष्य अर्थातच करणारे.. असा निःस्पृह महंतच सर्वमान्य होतो.

प्र.१ ब) दोन्ही ओव्यांची निवड अगदी योग्य आहे.

येथे कोणी प्रश्न करेल की समर्थांना कीर्तीची हाव होती का? जर नाही तर मग ते असे कां सांगतात? त्या बदल चे विवरण करणे आवश्यक वाटले म्हणून पुढचे विचार लिहीत आहे.

सर्वसामान्य माणसाला तीन प्रकारच्या वासना असतात.

१) दारेषणा -पुत्रेषणा :- ह्या मुळे वंशवृद्धी होते. जगरहाटी चालू राहते.

२) वित्तेषणा :- पैश्याची हाव.ही तृप्त होणे अत्यंत कठीण. जास्त लिहायाची आवश्यकताच नाही. आजुबाजूला अशी अनेक माणसे दिसतात.

३) लोकेषणा : कीर्ती मिळावी ही वासना.ही वासना सगळ्या मोठमोठ्या लोकांना असते. उदा. शास्त्रज्ञांना , पुढारी मंडळींना, नटनट्यांना , कलाकारांना इत्यादि अनेकांना ही वासना असते.

समर्थांचा महंत हा समाजाला जागा करणारा होता. अशा महंताला जर कीर्ती मिळाली तर त्यामुळे अनेक लोक त्याच्याकडे आकर्षित होतात. व त्याचे सांगणे लोक ऐकतील हे ओघाने आलेच. पण मुख्यतः समर्थांचा महंत निःस्पृह असतो. अश्या महंतासाठीच ही मार्गदर्शक ओवी आहे, हे येथे लक्षांत घेणे आवश्यक आहे.

कोणीही मनुष्य निःस्पृह तेव्हाच होतो जेव्हा तो मरणाचे स्मरण ठेवतो. कारण सर्व कांही येथेच सोडून जायचे आहे हे त्याला समजलेले असते.

ह्यासाठीच बहुतेक समर्थांनी २ ओव्या सांगितल्या असाव्या असे मला वाटते.

प्र.२ ओवी क्र.६,७,१०,११,१२,१३,१६,२२,२३,२४,२५,२६,२८,४३ ह्या ओव्यांमध्ये गोड का बोलावे हा भाग येतो.

ह्या संदर्भात तुमचे उत्तर योग्य आलेले आहे.

आपल्या रोजच्या झोपी जाण्यापुर्वी केलेल्या दिवसाच्या आढाव्यांत हा भाग पण घेता येतो. कांहीही बोलण्यापुर्वी नीट विचार करूनच बोला असे पांडेचरीच्या माताजी (shri.Aurobindo Ashrama मधील mother) पण सांगतात. ह्यामुळे आपण कोणाला दुःख वाटेल असे बोलणे करणे टाळले जाते. प्रयत्न करणे महत्वाचे. नेहमीच जमेल असेही नाही. असो.

प्र.३ अ) ओवीचे स्पष्टीकरण योग्य आहे. छानच आलेले आहे.

मायाजालांतच नव्हे तर कोणत्याही अडचणीत सापडलेल्याला मदत करणे चांगलेच. पण तो परत तश्या परीस्थितीमध्ये सापडू नये म्हणून त्याल शिकवावे हा विचार पण चांगला आहे. ओवीचे पहिले दोन चरण जर विचारांत घेतले तर हाच विचार समोर येतो. म्हणून असेही additionally म्हणता येते की नुसते वाचवूच नव्हे तर पोहायला पण शिकवावे. अर्थात आपले ज्ञान द्यावे(Share करावे). तुमच्या उत्तरांत हा भाग indirectly आलेलाच आहे.

प्र.३ ब) उत्तर अगदी योग्य. मनाच्या श्लोकात पण समर्थानी बरेच कांही सांगितले आहे. जर जमले तर उल्लेख जरूर करावा . शेवटी अभ्यास हा आपल्या स्वतःच्याच उन्नतीसाठी आहे.. प्र. १ मध्ये ह्याबाबतचा विवराणाचा भाग येऊन गेला आहे.

प्र.४) मुख्य गुण म्हणजे " निःस्पृहता" . हा गुण आत्मज्ञानी पुरुषाच्या अंगी आपोआपच येतो . असा आत्मज्ञानी पुरुष सर्वांमध्ये भगवंतासच पाहात असल्याने तो सर्वांशीच गोडच बोलतो/वागतो. समासात वर्णन केलेले सर्वच गुण आत्मज्ञानी माणसाच्या अंगी असतात. परंतू जर सर्वसामान्य पुढारी विचारात घेताला तर त्या संदर्भात तुमचे उत्तर अगदी बरोबर आलेले आहे. शिवाजीराजे हे असे उत्तम पुरुष होते.

प्र.५) सर्व ओव्यांची निवड यथार्थ.

अभ्यास चांगला आहे. उत्तरे समाधानकारक आहेत.

घरच्या सर्वांना मानाप्रमाणे स.न. अथवा अ.आ.

आपला
रविन्द्र फडके.